

КУЛИК В.А.
Національний авіаційний університет,
професор кафедри логістики, к.е.н., проф.

ФАЛІНА О.В.
Національний авіаційний університет,
студентка

ЛОГІСТИЧНИЙ ЛАНЦЮГ ІНТЕРМОДАЛЬНИХ ЕКСПРЕС-ПЕРЕВЕЗЕНЬ

Анотація. У статті розглядається можливість та обґрунтованість виділення такого поняття як "логістичний ланцюг інтермодальних експрес-перевезень" у окрему категорію, теоретичні засади формування та основні ознаки.

Ключові слова: логістичний ланцюг інтермодальних експрес-перевезень, логістичний ланцюг, інтермодальні перевезення, експрес-перевезення, ознаки логістичного ланцюга інтермодальних експрес-перевезень.

Кулик В.А., Фаліна О.В. Логистическая цепь интермодальных экспресс-перевозок.

Аннотация. В статье рассматривается возможность и обоснованность выделения такого понятия как "логистическая цепь интермодальных экспресс-перевозок" в отдельную категорию, теоретические основы формирования и основные признаки.

Ключевые слова: логистическая цепь интермодальных экспресс-перевозок, логистическая цепь, интермодальные перевозки, экспресс-перевозки, признаки логистической цепи интермодальных экспресс-перевозок.

KulykV.A., FalinaO.V. Logistics chain of intermodal express transportation.

Annotation. The article reviews the possibility and validity of selection such concept as "intermodal logistics chain rapid transportation" in a separate category, and theoretical base of main features.

Keywords: intermodal logistics chain express delivery, logistics chain, intermodal freight, express freight, intermodal logistics chain features express intermodal transport.

Постановка проблеми. Процес організації руху експрес-вантажів включає у себе велику кількість операцій, які пов'язані з оформленням і підготовкою виконання договору, оформлення транспортно-супровідної документації, підготовкою та узгодженням маршруту, організацією перевезення та інш. Якщо брати до уваги інтермодальний характер перевезень, перелік завдань значно збільшується, як і необхідний для забезпечення реалізації час.

Економічні та екологічні тренди спонукають до створення стратегії, яка комбінує різні транспортні режими у розумний спосіб.

Інтермодальна концепція експрес-перевезень створює вартість з використанням декількох видів транспорту на різних точках перевезення, щоб забезпечити клієнтсько-сприятливі все-в-одному рішення з одного джерела.

Повний діапазон економічних аспектів створює специфічний набір вартості, який поєднується в інтермодальних експрес-перевезеннях. Також інтермодальне транспортування активно заохочується Європейським Союзом. Відтоді як пальне стає менш вагомим фактором у формуванні ціни, ціновий діапазон на інтермодальне експрес-транспортування стає більш стабільним. Такі результати надають не тільки екологічні, а і економічні переваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній літературі ще не сформульовано інтегрованого поняття логістичного ланцюга інтермодальних експрес-перевезень. Також ще не існує популярної тенденції розглядати логістичний ланцюг у такому напрямку.

Постановка завдання. Обґрунтування введення вищезгаданого терміну у використання спеціалістами з логістики, виявлення основних теоретичних засад формування даного поняття та виділення основних ознак.

Виклад основного матеріалу. У рамках обраного напрямку буде доцільним розглянути основні теоретичні засади формування логістичних ланцюгів інтермодальних експрес-перевезень з метою визначення мінімального рівня інформації для подальшої практичної реалізації та глобального розуміння процесу вцілому. Для цього необхідно розглянути ключові поняття та принципи.

Так як у вітчизняній і зарубіжній літературі ще не сформульовано інтегрованого поняття логістичного ланцюга інтермодальних експрес-перевезень, розглянемо основні складові цього поняття, що згадуються у різних джерелах, для подальшого синтезу такого визначення.

Перш за все, необхідно встановити найбільш об'єктивне у даному напрямку визначення логістичного ланцюга. Вважається, що дане поняття не являється неймовірно складним. Але зважаючи на те, що логістика ще є

досить молодим напрямком діяльності, постійно має місце відсутність єдності та визначення єдиного однозначного трактування. Термін, що розглядається не є виключенням.

В англо-американській економічній літературі умовними синонімами терміна «логістичний ланцюг» (logistical chain) вважаються поняття: «логістичний канал» (logistical channel), «канал розподілу» (distribution channel) та ін. У Німеччині дуже поширеним поняттям є «логістичний ланцюжок» (dielogistis cheKette), що знайшло відображення в одному з національних стандартів [1, с. 74].

Крикавський Є. вважає, що логістичний ланцюг – це лінійно впорядкована сукупність фізичних і юридичних осіб (постачальників, виробників, дистриб'юторів, транспортно-експедиційних організацій, складів загального користування тощо), які здійснюють логістичні операції, щоб довести матеріальний потік від однієї логістичної системи до іншої (стосовно продукції виробничо-технічного призначення) чи до кінцевого споживача [2, 37].

Демченко А. формулює таке поняття: логістичний ланцюг – це система бізнес-процесів, що реалізуються в системі взаємодіючих підприємств-партнерів, інтегрованих в напрямку потоку від джерел сировини до кінцевого споживача [3, с. 104].

Гаджинський А. стверджує, що логістичний ланцюг – це лінійно упорядкована множина фізичних та/або юридичних осіб, що виконують логістичні операції по товароруху і доведенню матеріального і супутних йому потоків до кінцевого споживача [4, с. 65].

Отже, у більшості випадків, українські та російські фахівці з логістики сходяться в основній суті поняття, яка в принципі сприймається і трактується достатньо однозначно. Так, очевидно, що ключовими моментами, які можна використати у подальшому синтезі необхідного визначення є лінійна інтегрованість певної кількості фізичних або юридичних осіб, які виконують логістичні функції, що забезпечують доведення матеріального та супутних потоків від відправника до отримувача.

Інтермодальні перевезення – це змішані перевезення «від дверей до дверей», що підготовлюються і виконуються під єдиним керівництвом одного центру. Її організатор на всіх етапах розробки і здійснення перевізного процесу цілеспрямовано погоджує дії всіх сторін, що беруть участь у ньому: вантажовласників, перевізників і перевізних комплексів – в інтересах прискорення перевезення товарів і зниження сукупних витрат на їхнє перевезення [5, с. 291].

У розрізі даного питання слід розглянути основні ознаки інтермодальних перевезень:

- у процесі перевезення приймають участь щонайменше два види транспорту;
- централізоване управління процесом незалежно від кількості учасників;
- наявність договору між головним офісом і посередниками;
- наявність єдиного договору перевезення за весь шлях транспортування, незалежно від кількості посередників та залучених видів транспорту;
- відповідальність за виконання перевезення та збереженість вантажу перед клієнтом несе головний офіс;
- необхідність синхронізації діяльності залучених елементів логістичного ланцюга для можливості і збільшення ефективності взаємодії;
- наскрізна ставка тарифу.

Правдіна Н. зазначає, що інтермодальне перевезення передбачає наступні принципові положення.

1. Однаковий комерційно-правовий режим, який передбачає спрощення та вдосконалення законодавчої бази та документального оформлення транспортування вантажів. Зокрема, цей принцип інтермодальних перевезень на включає :

- Вдосконалення правил перевезень вантажів (зокрема, в контейнерах) на всіх видах транспорту з метою підвищення рівня їх узгодженості та синхронності роботи відповідно до обраних критеріїв ефективності функціонування транспортної системи в цілому;
- Спрощення митних процедур;
- Розробку та впровадження уніфікованих перевізних документів для внутрішньодержавного транспорту;
- Використання стандартних комерційних і перевізних документів міжнародного зразка для роботи на зовнішньому транспортному ринку .

2. Системний підхід до вирішення фінансово-економічних аспектів організації перевезення передбачає наступні напрямки:

- Встановлення уніфікованих тарифних правил перевезень вантажів декількома видами транспорту, в тому числі, перевезень вантажів у міжнародному сполученні та транзитних перевезень;
- Розробку методу обґрунтованого розподілу наскрізних транспортних тарифів між всіма елементами транспортної системи;
- Розробку механізму фінансової відповідальності за порушення якості послуг для кожного суб'єкта, який здійснює перевезення.

3. Використання різних інформаційних систем, за допомогою яких здійснюється більш оперативне і якісне виконання замовлення, тобто планування, управління і контроль за всіма етапами транспортування. Сучасні інформаційні системи також дозволяють відстежувати географічне положення вантажу і його стан.

4. Інтеграція всіх елементів транспортної системи в організаційно-технологічному аспекті, а також єдина форма функціонування та координації цих елементів. Так як елементами транспортного ланцюга виступають представники різноманітних видів транспорту, для їх якісної роботи необхідна їх кооперація.

Для того щоб організувати безперервну і швидку роботу системи, що здійснює інтермодальні перевезення, потрібна добре розвинена транспортна інфраструктура, головним елементом якої є система терміналів. В даний час кількість терміналів, як державних, так і приватних, збільшується. Наприклад, в Західній Європі існує Європейська система терміналів, що включає в себе інтерконтейнерну мережу і поєднує різні види транспорту декількох країн [6, с. 82].

Загалом, при ефективній організації інтермодального перевезення, можна досягти ряд значних переваг застосування, зокрема:

- зменшення витрат на перевезення, що пояснюється тим, що кожен вид транспорту застосовується на тому проміжку, на якому є найбільш ефективним і економічно вигідним;
- підвищення економічної продуктивності та ефективності процесу просування матеріального потоку;
- збільшення економічності витрат енергії;
- більша ефективність при застосуванні для перевезень на великі відстані;
- екологічна безпека;
- збільшення ймовірності точної поставки завдяки особливостям певних видів транспорту.

Інтермодальна концепція створює вартість з використанням декількох видів транспорту на різних точках перевезення, щоб забезпечити клієнтсько-сприятливі все-в-одному рішення з одного джерела.

Посилки завантажуються на єдину вантажну платформу, де і перебувають на кожному етапі їх транспортування. Такою одиницею може бути контейнер, зі знімним кузовом або напівпричіп.

Вантажна одиниця сама по собі сумісна з усіма вимогами, які гарантують збереженість і безпечність пакету вантажів протягом усього перевезення. Компанія може запропонувати транспортування цінного для клієнта вантажу і доставити його до кінцевої точки призначення в обумовлений термін.

Інтермодальне перевезення концентрує високе корисне навантаження на вантажну одиницю, що можна змінювати відповідно до необхідних вимог. Зазвичай, планується найбільш ефективний маршрут для вантажу, приймаючи до уваги фінансові та пов'язані з середовищем аспекти.

Для того, щоб протидіяти прогнозованому збільшенню заторів та тиску доступності видобувного палива, експрес-перевізники постійно знаходяться у пошуку заходів для зменшення кількості викидів. Наприклад, практикується застосування нових технологій для подальшого оптимізації планування маршрутів, що дозволяє зменшити споживання палива.

Повний діапазон економічних аспектів створює специфічний набір вартості, кий поєднується в інтермодальних перевезеннях. Отже, інтермодальне транспортування активно заохочується Європейським Союзом. Відтоді як пальне стає менш вагомим фактором у формуванні ціни, ціновий діапазон на інтермодальне транспортування стає більш стабільним. Такі результати надають не тільки екологічні, а і економічні переваги.

Щодо особливостей різних видів транспорту, то слід зазначити такі моменти:

- Однією з найбільших переваг залізничного транспорту є те, що він пунктуальний. Час прибуття і відправлення завжди визначений наперед і затримки через перевантаження є рідкістю.
- Маючи справу з залізничним або морським транспортом, ризик пошкодження або крадіжки є невеликим, оскільки у даному випадку не велика кількість транзитних пунктів.
- Залізничні термінали, а також порти вимагають дотримання суворих міжнародних вимог безпеки [7].

Щодо експрес-доставки, то під нею розуміється доставку протягом 1 - 4 днів вантажів документарного і бездокументарного характеру, вага яких не перевищує 31.5 кг, а габарити обмежені 150 см для більшої довжини ($L < 150$) і 300 см для суми більшої довжини, двох висот (H) і двох широт (l) відправлення ($L + 2H + 2l < 300$).

Обмеження по вазі було запозичене у міжнародних поштових операторів, сенс якого полягає в тому, що цю вагу кур'єри/працівники сортувальних центрів можуть переносити/кантиувати вручну. Обмеження за габаритами пов'язані з тим, що основний обсяг кур'єрських вантажів перевозиться авіатранспортом, у якого розміри завантажувальних люків також лімітовані.

Деякі експрес перевізники розширюють ваговий діапазон одного місця, проте в більшій своїй частині подібна вага, як правило, виходять за рамки договору експрес-доставки і перевозяться за умовами договору вантажоперевезень, з відмінними від експрес послуг умовами по термінах і рівню відповідальності [8].

Відповідно до визначення Асоціації експрес-перевізників (АСЕП), експрес-перевезення - це діяльність, яка пов'язана з наданням послуг і операціями, що забезпечують вивіз, транспортування і доставку за схемою «від дверей до дверей» документів і вантажів в чітко обмежені за часом терміни (12 - 72 год).

Звільняючи вантажовласника від усіх турбот з організації перевезення, вибору виду транспорту та схеми доставки вантажу, експрес-перевізнак несе перед ним відповідальність за виконання перевезення в цілому і окремо за вантаж з моменту його прийняття у своє розпорядження і до моменту видачі одержувачу. Відмінними рисами перевезень такого роду також є можливість доставки вантажу в будь-яку точку земної кулі, надання відправнику послуг з митного оформлення і особливо «суворі» гарантії дотримання строків доставки вантажу.

Очевидними перевагами експрес-доставки як послуги є:

- доставка до певного часу і до певного дня;
- унікальні гарантії отримання строків доставки, аж до повернення 100% вартості перевезення;

- доставка як невеликих посилок, так і великих партійвантажів;
- широка географія обслуговування (в залежності від компанії);
- можливість оголошення цінності відправлення для додаткових гарантій його збереження (надбавка за оголошення цінності в середньому – 0,15% від заявленої вартості);
- широкий спектр онлайн сервісів (відстеження посилок і вантажів на всьому шляху прямування, створення замовлень онлайн, онлайн рук наклеювання і накладних, калькулятор, система звітів, роздруківка рахунків тощо) [9, с. 56].

Деякі факти, що ілюструють діяльність експрес-перевізників у всьому світі:

- надають послуги більш ніж в 220 країнах світу;
- щодня здійснюють доставку понад 35 млн відправлень у всіх частинах земної кулі;
- мають щорічний приріст товарообігу від 30 до 35%;
- надають роботу 857 тис. чоловік;
- мають у своєму розпорядженні більше 1500 літаків і 250 тис. вантажних і легкових автомобілів;
- щодня використовують більше 2 тис. комерційних рейсів різних авіакомпаній.

Згідно з оцінкою Асоціації експрес-перевізників, можна назвати наступні фактори, що сприяють досягненню високої ефективності експрес-перевезень:

- чітко оформлена структура компанії;
- наявність у організації-перевізника філій, агентств, представництв чи регіональних відділень;
- розподіл і піділ ролів функцій в рамках наявних структур;
- існування єдиної організаційної мережі;
- ключова роль високопрофесійних кадрів;
- матеріально-технічне оснащення вищої якості [10].

Щодо лідируючих компаній експрес-перевезень, то вони надають широкий спектр послуг з експрес-доставки. Зокрема:

Імпорт-експрес

Міжнародна доставка за принципом “від дверей до дверей” вантажів та кореспонденції, наступного робочого дня. При цьому оплата за транспортування здійснюється в Україні.

- Від 500 гр до 250 кг
- Вантажі та документи
- Доставка з 214 країн світу
- Можливість оплати третьою стороною
- Можливість відстеження

Наприклад, DHL доставляє вантажі та кореспонденцію за принципом “від дверей до дверей” по території України. У ряд міст відбувається доставка до 9:00 ранку, до 12:00 дня, в інші до кінця робочого дня.

- Доставка того ж дня
- Доставка до певної години
- Доставка у визначений день

Експортні послуги – міжнародна експрес доставка

Ставши клієнтом такої компанії, можна довірити одній компанії вирішення всіх питань в сфері експрес-доставки і логістики, як усередині країни, так і за її межами.

- Доставка до певної години
- Доставка у визначений день [11].

Звичайно, що класичне розуміння експрес-перевезення є не зовсім доцільним у даному випадку, що можна пояснити тим, що інтермодальний характер перевезення вносить свої корективи. Відповідно, термін інтермодального експрес-перевезення не може становити кілька годин. Тому, враховуючи специфічність поєднання особливостей всіх понять, виникає необхідність втілення окремого поняття.

Логістичний ланцюг інтермодальних експрес-перевезень – це лінійно упорядкована множина фізичних та юридичних осіб, взаємодія яких знаходиться під керівництвом єдиного центру, і приймають участь у виконанні логістичних операцій по реалізації змішаного перевезення «від дверей до дверей» в чітко обмежені за часом строки.

Відповідно, можна виділити такі основні ознаки логістичного ланцюгу інтермодальних експрес-перевезень:

- у процесі перевезення приймають участь щонайменше два види транспорту;
- централізоване управління процесом незалежно від кількості учасників;
- наявність договору між головним офісом і посередниками;
- наявність єдиного договору перевезення за весь шлях транспортування, незалежно від кількості посередників та залучених видів транспорту;
- відповідальність за виконання перевезення та збереженість вантажу перед клієнтом несе головний офіс;
- необхідність синхронізації діяльності залучених елементів логістичного ланцюга для можливості і збільшення ефективності взаємодії;

- наскрізна ставка тарифу;
- доставка у чітко визначені строки;
- доставка вантажів різного об'єму;
- можливість доставки практично у будь-яку точку планети;
- широкий спектр онлайн сервісів (відстеження посилок і вантажів на всьому шляху прямування, створення замовлень онлайн, онлайн рук наклейок і накладних, калькулятор, система звітів, роздруківка рахунків тощо).

Процес організації руху експрес-вантажів включає у себе велику кількість операцій, які пов'язані з оформленням і підготовкою виконання договору, оформлення транспортно-супровідної документації, підготовкою та узгодженням маршруту, організацією перевезення та інш. Якщо брати до уваги інтермодальний характер перевезень, перелік завдань значно збільшується, як і необхідний для забезпечення реалізації час.

Укладанню договору про експрес-перевезення передують пошук клієнта, визначення основних характеристик (зокрема габарити, терміновість, пункти відправки та призначення), а також інших побажань відправника. Після цього починається планування та затвердження вибору видів транспорту, можливість їх сполучення, маршрутизація та встановлення тарифів.

Визначаються функції, які виконуються безпосередньо у рамках транспортного ланцюга пересування до отримувача як інформаційні, так і пов'язані з матеріальним потоком, після чого усі операції групуються у функціональні блоки. Необхідним кроком є аналіз власних можливостей на основі чого можна прийняти рішення про передачу частини функцій транспортним посередникам.

Якщо щодо останнього моменту було прийнято позитивне рішення, тоді відбувається пошук транспортно-логістичних посередників, які найбільшою мірою будуть відповідати визначеним умовам та об'єктивним вимогам, після чого повинні бути укладені відповідні договори. Слід сказати, що такий розвиток подій більш характерний для здійснення непопулярних напрямків перевезення, оскільки, логічно, що така компанія як DHL має достатньо розгалужену мережу та вже напрацьовану базу партнерів.

Відповідно, можна зробити висновок, що при необхідності має місце необмежена кількість учасників. При такому підході до організації процесу організації термінового перевезення вантажу інтермодальним шляхом формується логістичний ланцюг.

Висновки та пропозиції. З огляду на те, що розвиток логістики набирає все швидших темпів, доцільно говорити про розширення меж її основного інструментарію. Так як вже давно основні логістичні функції не розглядаються і не виконуються суто окремо, необхідно вводити інтегральні поняття. Інтермодальність щодо експрес-перевезень застосовується давно і починає відкривати нові можливості використання, які мають значні переваги. Прогнозується, що терміни перевезень будуть весь час скорочуватись, удосконалюватимуться усі види транспорту та способи їх синхронізації, що дозволить розширити якість транспортування завдяки використанню найбільш ефективного на певній ділянці виду транспорту. Саме тому вже час ввести у вжиток спеціалістів запропоноване поняття.

Список використаних джерел

1. Брошура DHL intermodal creating the ideal combination of modes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dhl.com.ua/content/dam/downloads/g0/logistics/brochures/dhl_intermodal_en.pdf.
2. Гаджинский А.М. Логистика: посібник/А.М. Гаджинський. – 19-те видання, перероб і допов. – М.: Дашков і К, 2010. – 245 с.
3. Григорак М.Ю., Габрієлова Т.Ю., Юденко Є.В. Аналіз посткризових тенденцій на ринку експрес-перевезень України/ М.Ю. Григорак, Т.Ю. Габрієлова, Є.В. Юденко// Вісник СНУ ім.В.Даля. – 2011. –№5(159). – частина 1.
4. Демченко А.И. Объектно-ориентированая модель управления логистической цепью предприятий/ А.И. Демченко // Вестник ЮУрГУ. Серия: Экономика и менеджмент. – 2012. – №30. – с.100-105.
5. Крикавський Є.В. Логістичне управління: Підр. для вищ. навч. закл. / Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Л. : Видавництво Національного ун-ту "Львівська політехніка", 2005. – 683с.
6. Логістика: теорія і практика/[Кислий В.М., Біловодська О.А., Олефрієнко О.М., Соляник О.М.]. – К.: «Центр учбової літератури», 2010. – 360 с.
7. Огляд ринку транспортних перевезень і доставки вантажів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ru/reviews/transport/chapter2-express.shtml>.
8. Офіційний сайт компанії DHL. Режим доступу: <http://www.dhl.com.ua>.
9. Правдина Н.В. Транспортное обеспечение коммерческой деятельности: пособие / Н.В. Правдина. – Ульяновск: УлГТУ, 2007. – 95 с.
10. Розпутенко І.В. Інтермодальні транспортні коридори. – Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю.В.Ковбасюка, В.П.Трощинського, Ю.П.Сурміна. – К.: НАДУ, 2010. – 291с.
11. Шибряєва М. Ринок експрес-доставки Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/logistics/section_73/article_308.

Стаття надійшла до редакції 31.11.2013